

SPINNEN VAN HET FOCHTELOËRVEEN

P. J. van Helsdingen

Natuurhistorisch Museum, Darwinweg 2, 2333 CR Leiden

ABSTRACT

During two one-day visits a short survey was carried out of the spider fauna of the peatbog reserve Fochteloërveen on the border of the provinces of Friesland and Drenthe. During the two visits to a single site within the reserve in the province Friesland, 63 species were collected. Three specimens of the uncommon species *Synageles hilarulus* (C. L. Koch) were found. Eight species new to the province of Friesland are recorded.

Key-words: Fochteloërveen, Friesland, peat-bog, spiders

INLEIDING

In 1995 en 1997 werden korte eendaagse bezoeken gebracht aan het Fochteloërveen op de grens van Friesland en Drenthe. Het eerste bezoek vond plaats op 30 mei 1995 samen met Peter Gajdos uit Nitra, Slowakije, die toen te gast was in Leiden. Het tweede bezoek bracht ik alleen op 15 juli 1997. Beide keren werd op ongeveer dezelfde plaats verzameld, op ca 1 km afstand van de ingang met fietspad aan de zuidzijde, nog net in de provincie Friesland gelegen. De coördinaten van de vangplek luiden UTM LD 24 75.

Het Fochteloërveen is een van onze grote hoogveenrestanten. Er wordt nu geprobeerd regeneratie van hoogveen, de vorming van nieuw hoogveen, te bevorderen door het langer vasthouden van het regenwater. Dit moet bereikt worden door een blijvende verhoging van het waterpeil in het gehele gebied, o.a. door het aanleggen van damwanden. Het water mag niet te snel naar het omringende gebied wegzijgen. Wij zullen stellig erg veel geduld moeten hebben om de eerste resultaten van dit beleid te kunnen zien.

De plek die wij voor bemonstering uitzochten ligt in de zuidwestelijke hoek in de naar Fochteloo wijzende punt. Het terrein bestaat plaatselijk uit lage, drassige heide-*Molinia* vegetatie met een hogere kade er doorheen. Bomen en opgaande struiken ontbreken geheel. Er werd voornamelijk met de hand verzameld, maar ook werd er gesleept en vegetatie(restanten) uitgeschud.

Tabel 1. Spinnen in het Fochteloërveen. Overzicht van de in 1995 en 1997 verzamelde soorten. De getallen geven het aantal exemplaren aan van resp. mannetjes/wijfjes/juvenielen. De soorten met een * gemerkt waren nog niet eerder uit de provincie Friesland gemeld.

	1995	1997
DICTYNIDAE		
<i>Dictyna uncinata</i> Thorell	0/1	-
GNAPHOSIDAE		
<i>Drassodes cupreus</i> (Blackwall)	0/1	-
<i>Micaria pulicaria</i> (Sundevall)	0/1/1	-
CLUBIONIDAE		
<i>Cheiracanthium erraticum</i> (Walckenaer)	1/1	3/6
<i>Clubiona reclusa</i> O.P.-Cambridge	0/3	-
<i>Clubiona stagnatilis</i> Kulczynski	0/2	0/1
* <i>Clubiona subtilis</i> L. Koch	3/4	0/2
ZORIDAE		
<i>Zora spinimana</i> (Sundevall)	8/14/2	1/3/1
PHILODROMIDAE		
<i>Philodromus cespitum</i> (Walckenaer)	0/1	-
<i>Thanatus striatus</i> C.L. Koch	0/4	-
<i>Tibellus maritimus</i> (Menge)	0/1	-
<i>Tibellus oblongus</i> (Walckenaer)	0/1	-
THOMISIDAE		
<i>Xysticus cristatus</i> (Clerck)	2/2	-
* <i>Xysticus ulmi</i> (Hahn)	1/1	0/1
SALTICIDAE		
<i>Aelurillus v-insignitus</i> (Clerck)	1/0	-
<i>Euophrys frontalis</i> (Walckenaer)	1/3	1/0
<i>Neon reticulatus</i> (Blackwall)	1/1	0/1
<i>Salticus scenicus</i> (Clerck)	1/0	-
<i>Synageles hilarulus</i> (C.L. Koch)	0/3	-
LYCOSIDAE		
<i>Alopecosa pulverulenta</i> (Clerck)	2/1	-
* <i>Hygrolycosa rubrofasciata</i> (Ohlert)	-	0/1
<i>Pardosa nigriceps</i> (Thorell)	9/11	1/1
<i>Pardosa prativaga</i> (L. Koch)	6/1	-
<i>Pardosa pullata</i> (Clerck)	2/3	-
<i>Pardosa sphagnicola</i> (Dahl)	4/6	0/1
<i>Pirata hygrophilus</i> Thorell	8/11	0/1
<i>Pirata piraticus</i> (Clerck)	0/1	-
* <i>Pirata piscatorius</i> (Clerck)	3/2	-
* <i>Pirata uliginosus</i> (Thorell)	4/3	0/2
<i>Trochosa terricola</i> Thorell	1/1	-
HAHNIIDAE		
<i>Hahn timer montana</i> (Blackwall)	-	1/0
THERIDIIDAE		
* <i>Crustulina guttata</i> (Wider)	1/0	0/1
<i>Episus angulatus</i> (Blackwall)	2/0	-
<i>Neottiura bimaculata</i> (Linnaeus)	2/1/1	-
<i>Pholcomma gibbum</i> (Westring)	0/1	-
TETRAGNATHIDAE		
<i>Metellina mengei</i> (Blackwall)	1/0	-
<i>Pachygnatha clercki</i> Sundevall	1/0	-
<i>Pachygnatha listeri</i> Sundevall	0/1	-
<i>Tetragnatha extensa</i> (Linnaeus)	5/2/10	-
ARANEIDAE		
<i>Araniella opisthographa</i> (Kulczynski)	1/0	-
<i>Cercidia prominens</i> (Westring)	0/0/1	0/0/1
<i>Larinioides cornutus</i> (Clerck)	-	0/1

(tabel 1, vervolg)	1995	1997
Neoscona adianta (Walckenaer)	0/0/4	-
LINYPHIIDAE		
Aphileta misera (O.P.-Cambridge)	2/1	2/3
Bathyphantes gracilis (Blackwall)	1/4	1/2
Bathyphantes parvulus (Westring)	-	0/1
Centromerus dilutus (O.P.-Cambridge)	0/1	-
Floronia bucculenta (Clerck)	-	0/0/1
Hypomma bituberculatum (Wider)	1/0	-
Hypomma cornutum (Blackwall)	2/2	-
Lepthyphantes ericaeus (Blackwall)	0/1	0/2
Lepthyphantes menegi Kulczynski	2/3	0/1
Micrargus herbigradus (Blackwall)	0/1	-
Microlinyphia pusilla (Sundevall)	1/4	-
Neriere clathrata (Sundevall)	1/2	-
*Oedothorax gibbosus (Blackwall)	0/7	0/1
Pocadicnemis pumila (Blackwall)	6/13/1	0/2
Stemonyphantes lineatus (Linnaeus)	0/0/2	0/0/1
Tallusia experta (O.P.-Cambridge)	0/1	-
*Taranucnus setosus (O.P.-Cambridge)	3/12 /2	0/2/1
Walckenaeria acuminata Blackwall	0/1	-
Walckenaeria atrotibialis (O.P.-Cambridge)	-	0/1
Walckenaeria obtusa Blackwall	0/1	-

SOORTSAMENSTELLING

Vrijwel alle gevonden soorten zijn karakteristiek voor vochtige milieu's, zoals vochtige heiden of graslanden. Een aantal soorten is kenmerkend voor, maar niet exclusief voorkomend in, hoogvenen: *Hygrolycosa rubrofasciata* (Ohlert), *Pirata uliginosus* (Thorell), *Aphileta misera* (O.P.-Cambridge), *Lepthyphantes ericaeus* (Blackwall) en *Taranucnus setosus* (O.P.-Cambridge).

Van een paar soorten kan gezegd worden, dat zij zeker niet primair afhankelijk zijn van de vochttoestand van het terrein, maar vooral van de structuur van de vegetatie: *Dictyna uncinata* Thorell, *Cheiracanthium erraticum* (Walckenaer), *Tibellus maritimus* (Menge) en *T. oblongus* (Walckenaer), en misschien ook *Pardosa nigriceps* (Thorell). Deze soorten vertonen een voorkeur voor de toppen van heidestruiken (*Dictyna uncinata*) of grassen (*Cheiracanthium erraticum*), of ze gebruiken de grassen als substraat om op te jagen (beide *Tibellus*-soorten en *Pardosa nigriceps* (Thorell)).

OPMERKINGEN OVER ENKELE SOORTEN

Cheiracanthium erraticum (Walckenaer) komt algemeen voor in de *Molinia*-vegetatie, waar de spin in een cel leeft in de samengesponnen toppen van halmen. Men ziet de cellen overal door het terrein zitten.

Clubiona subtilis L. Koch is vaak uit hoogvenen gemeld, maar komt ook in diverse andere vochtige vegetatietypen voor.

Synageles hilarulus (C.L. Koch) is bekend van twee plaatsen bij Emmen (Meerstalblok en Oosterbos) (Spoek, 1997a, b). De eerste vindplaats is in grote trekken vergelijkbaar met het Fochteloërveen. Door zijn gehele verspreidingsgebied is het een zeldzame spin te noemen, die niet tot vochtige gebieden beperkt is.

Taranucnus setosus (O.P.-Cambridge) werd ook hier weer diep in overjarige heide gevonden, waar tussen de oude "stammen" van de heidestruiken dicht bij de grond holle ruimten ontstaan. Daar zitten de grote, uitgebreide webben van *Taranucnus*.

LITERATUUR

- Spoek, G.L. 1997a. Bodembewonende spinnen, hooiwagens en bastaardschorpioenen in het hoogveenreservaat Het Bargerveen en in het Oosterbos. - Nieuwsbrief Spined 11: 3-4.
 Spoek, G.L. 1997b. Bodembewonende spinnen, hooiwagens en bastaardschorpioenen in het hoogveenreservaat "Het Bargerveen" en in het "Oosterbos". - Nieuwsbrief Spined 12: 5-10.